

I. kapitola

O PROGRAM A CHARAKTER NOVÉ REPUBLIKY

Idea dělnické třídy základem nové státní ideje Československa

[1]

1943, 16. prosinec. Moskva. — *Návrhy moskevského vedení KSČ prezidentu Benešovi předložené Kl. Gottwaldem při jednáních v Moskvě.*¹

Přísně důvěrné!

Při rozmluvě s prezidentem Benešem, konané dne 16. prosince,² soudruh Gottwald přednesl prezidentu Benešovi řadu návrhů, týkajících se vedení národně-osvobozenického boje i přechodného poválečného období. Soudruh Gottwald řekl v podstatě toto:

První skupina otázek, které chceme postavit k projednávání, týká se těch bojových úkolů, které stojí před námi teď, v době války proti německým okupantům. Jsme toho názoru, že vláda

¹ Jednáním v prosinci 1943 předcházelo několik setkání presidenta Beneše se zástupci KSČ ve Velké Británii, na kterých se postupně vyjasňovala stanoviska buržoazních a komunistických představitelů odbojového hnutí. Jedním z nich byla rozmluva z 1. července 1943, při které prezident Beneš si vyměnil s komunisty názory na otázky vedení národně osvobozenického boje a na problémy uspořádání poměrů v osvobozené vlasti. O jejím průběhu zaslali komunističtí pracovníci ve Velké Británii moskevskému vedení KSČ následující záznam:

„I. Organizace a vedení boje doma i v zahraničí.

My jsme postavili: organisovat předpoklady národního povstání podle Vaší resoluce.

a) Národní výbory a dělnické výbory. Benešovo stanovisko: „V celku“ nelze počítat s nynějším státním a veřejným aparátem, hlavně s vrchní byrokracií. Ta prý musí být odstraněna. Myšlenka národních výborů je dobrá a jako myšlenka může se rozhlásem domů propagovat. Brání se však, aby se organisování národních výborů stalo oficiální politikou vlády. Podle něho nedozrála ještě doma situace. 4—6 měsíců před zhroucením Německa bude vhodná doba. Dnes je jejich přímá organizace nebezpečím neb prý zná případy, kdy to vedlo k zatýkání a persekuci. Naše snaha byla, aby Beneš o významu Národních výborů sám promluvil rozhlasem. Zatím nechce, ale nemá nic proti tomu, aby o tom mimo členů Státní rady mluvili i ministři.

b) Ozbrojené skupiny. Benešovo stanovisko: Souhlasí, aby se lidé bránili všemi prostředky proti zatýkání a pronásledování. Situace pro všeobecné organisování v českých zemích ještě nedozrála. V Jugoslávii prý jsou jiné zeměpisné podmínky než v Čechách. Na Slovensku a Podkarpatsku jsou podmínky příznivější. Nic nemá proto tomu, když my o tom mluvíme, ale vláda jako zodpovědný činitel prý o tom mluvit nemůže. Také prý rozhlas v Moskvě může být v těchto věcech ostřejší. Prestiží vlády prý by škodilo, kdyby takových výzev, učiněných členy vlády, nebylo uposlechnuto. Argument o zodpovědnosti vlády uvádí také v souvislosti s národními výbory.

² Viz dokument č. 2.

c) Rozhlas: znovu jsme žádali všeobecné zlepšení v souhlase s úkoly a vyrovnání s čsl. vysíláním v Moskvě. Jeho stanovisko: Moskva může a má být vždy v propagandě ostřejší a konkrétnější. Musíme prý brát zřetel na to, že je to zde rozhlas anglický a my jsme zde hosty. Souhlasí s přejímáním zpráv čsl. Moskvy a s tím, aby se nikdy proti Moskvě nepolemisovalo. Náš názor: že vyjasnění základních otázek umožní docílení jednoty v rozhlasové propagandě.

d) Slovensko: Tvrdě prosazujeme problémy slov. národa ve smyslu resoluce. Postupně se nám to daří. Největší překážky jsou u Beneše. Jeho názory: neuznávám žádný český a slovenský národ, pouze československý národ. Opačné stanovisko je protiústavní. V této věci neústupný. Je podporován Slávikem a Bečkou. O Čechách nebo Slovácích mohou mluvit jen jednotlivci do rozhlasu pod svými jmény, úředně jen o Čechoslovácích.

e) Čsl. armáda v Anglii. Bojovali jsme proti názoru, že armáda je určena jen pro domov. Prováděné přípravy k reorganisační zdejší jednotky svědčí o tom, že vcelku vítězí náš názor o nasazení jednotky do boje. Vyskytují se stále ještě případy u řady důstojníků (zejména vyšších) proti demokracii, antisemitismu a stavění armády jako zvláštní kasty proti civilistům a politikům. Nemůžeme docílit u Beneše radikálního zásahu. Projevuje se u něho podceňování těchto tendencí a slabost vůči klíče vyšších důstojníků.

II. Otázky osvobozené vlasti (sdělil důvěrně).

Během rozmluvy sdělil tyto názory o budoucnosti: zahraniční vláda má skončit svou činnost porážkou Hitlera a osvobozením Čsl. republiky. V rozhodující chvíli má v úmyslu jmenovat novou vládu a vyslovil se, že v té vládě mají být lidé z domova a ze staré zahraniční vlády pak že počítá pouze s 2—3 ministry. Taková vláda by však byla jen vládou přechodnou. Hlavním jejím úkolem by bylo připravit volby Nár. shromáždění a presidenta. Sám prý by se vrátil domů až po několika týdnech.

Chce zachovat parlamentní systém při snížení počtu politických stran na 3. Má to být a) sjednocená dělnická strana, b) strana středu, c) strana nějaké pravice.

I tato prozatímní vláda doma má mít dělnickou a progresivní většinu. Vyslovuje se pro sestátnění těžkého průmyslu a toho, co uchvátily něm. koncerny.

Příští Státní rada, která má být jmenována v listopadu t. r., má se zabývat některými zákonnými opatřeními, týkajícími se přechodné doby. (Podrobnosti neřekl, ale víme, že jednotlivá ministerstva v tomto smyslu pracují. Obsah toho nám není ještě znám.)

Víme o tisku čsl. bankovek. Víme, že min. spravedlnosti připravuje ústavní dekret o odstranění právní nejistoty a o nerušeném přechodu do obnoveného života republiky.

Beneš už dvakrát nadhodil otázku účasti komunistů ve vládě. Na žádnou diskusi o tomto problému jsme nevešli, ponechávajíc rozhodnutí vám, kdy, za jakých okolností a podmínek se může o tom jednat.

V rozmluvách s ním se často vyskytuje otázka sudet. Němců. Držíme se v této otázce Vašich směrnic a nestavíme otázku budoucího postavení sudet. Němců do popředí. Ale s jeho strany je problém příštího postavení sudet. Němců stavěn. Sám nemá o tom jasno a představuje si to vyřídít transferem všech těch, kteří se jakýmkoliv způsobem proti českému národu provinili přímou nebo nepřímou podporou Henleina. Tuto otázku chce mít ujasněnou již nyní.

Už loni jsme navrhli, aby Státní rada vyslala do SSSR delegaci. Návrh je přijat. Myslíme, že by se měl ještě letos uskutečnit. Beneš s tím souhlasí." (AÚV KSČ Praha.)

Tato rozmluva nebyla zřejmě ojedinělá (viz např. vyjádření dr. Beneše v prosincových jednáních v Moskvě — dokument čís. 2).

Abyste prosincová jednání měla konkrétní ráz, předalo moskevské vedení KSČ presidentu Benešovi hned po jeho příjezdu na území SSSR dva dopisy s návrhy, na jejichž základě probíhaly potom rozhovory ve dnech 13.—20. prosince 1943.

V prvním dopisu, věnovaném otázce současných bojových úkolů, komunisté zdůraznili, že politickou i morální povinností československého lidu je přispět s vypětím všech sil k brzké porážce hitlerovského Německa. Strana současně kritizovala, že čs. vláda v Londýně úkoly, vyplývající z této povinnosti, plnila dosud jen nedostatečně. Moskevské vedení strany proto presidentu Benešovi navrhlo:

„1. Vláda musí spatřovat svou nejdůležitější státní úlohu ve vedení a organisování aktivního boje proti okupantům v obsazeném území republiky všemi prostředky. Je třeba, aby se za tímto účelem především vydalo jasné oficiální prohlášení, v němž bude položen zvláštní důraz na ozbrojený boj a vytvoření ozbrojených bojových skupin a partyzánských oddílů, stejně jako na jednotnou organisaci a vedení celého národně osvobozeneckého hnutí v zemi národními výbory v místním a širším měřítku;

2. Je třeba, aby vláda vydala zákon proti jakékoliv aktivní podpoře háchovské a tisovské vlády. Zákon musí tuto spolupráci a podporu zařadit mezi trestné činy a musí se výslovně vztahovat nejen na veřejnou byrokracii všech kategorií, ale i na všechny hospodářské kruhy, pomáhající Němcům, udržující v chodu válečný průmysl, dopravu, zásobování a peněžnictví;

3. Je třeba, aby vláda vydala oficiální proklamaci ke Slovákům, v níž Slováci budou uznáni jako lid s vlastním národním životem a vysloven závazek, že budoucí postavení Slováků v osvobozené republice bude řešeno podle vůle slovenského lidu a podle zásady „rovného s rovným“. Je třeba, aby proklamace obsahovala výzvu k semknutému, všemi prostředky vedenému boji slovenského lidu proti účasti Slovenska ve válce na straně

Německa, proti Německu, proti bratislavské zrádcovské vládě a k jejímu svržení, jako jediné cestě ke svobodě Slovenska.

4. Je třeba, aby vláda vydala oficiální proklamaci k německé menšině, že t. zv. Sudetská oblast je celistvou částí Československé republiky, že československá vláda nehodlá pronásledovat kvůli henleinovským a frankovským zločincům všechny Němce, ale přímo viníky a že proto je v osobním zájmu každého Němce, aby se v pravý čas aktivními činy a bojem proti říšskoněmeckým okupantům a jejich henleinovským pomocníkům od nich otevřeně oddělil.

5. Je třeba, aby vláda v dohodě s příslušnými činiteli připravila ve vhodném okamžiku zasáhnouti čs. armády v zahraničí na domácí půdě.“ (AÚV KSČ Praha.)

V druhém dopisu, týkajícím se problémů přechodných opatření na osvobozeném území, komunisté zdůraznili, že vycházejí ze „samozřejmého předpokladu, že hlavním pilířem osvobozené republiky bude skutečná demokracie v zemi a pevné přátelství se Sovětským svazem zvnějška“. Komunističtí pracovníci přitom poukázali, že předpokládají, že „konečná forma a obsah státního a společenského uspořádání osvobozeného Československa bude stanovena demokratickým způsobem československým lidem samým“ a že proto „jž všechna přechodná opatření od samého počátku musí být připravena skutečně demokratickým způsobem, t. zn. za aktivní účasti nejširších vrstev československého lidu a stanovena v jeho duchu a prováděna těmi politickými skupinami a lidmi, kteří všestranně prokázali svou oddanost národu a lidu v národním a antifašistickém boji za svobodu stejně jak před Mnichovem tak i po Mnichově“. Moskevské vedení KSČ proto prezidentu Benešovi navrhlo některá dočasná opatření:

„1. Vytváření a složení provisorních orgánů moci.

1. President republiky.
2. Provisorní vláda jmenovaná presidentem republiky, a to ze zástupců osvobozovacího boje ve vlasti i v zahraničí, stejně jako ze všech demokratických politických skupin, které vedly důsledný boj proti okupantům. Provisorní vláda musí požívat důvěry provisorního Národního shromáždění.
3. Provisorní Národní shromáždění, skládající se ze všech zemských národních výborů.
4. Zemské národní výbory, vzešlé z národně osvobozenického boje, zvolené zástupci okresních národních výborů.
5. Okresní národní výbory, vzešlé z národně osvobozenického boje, zvolené zástupci místních národních výborů.
6. Místní národní výbory, vzešlé z národně osvobozenického boje a volené lidem přímo v místech.

2. Úkoly těchto provisorních orgánů moci:

1. Důsledná likvidace okupačního a zrádcovského režimu. Zajištění a potrestání nositelů okupačního a zrádcovského režimu.
2. Zajištění demokratického pořádku a spořádaného přechodu k normálním demokratickým poměrům.
3. Zajištění nerušené výroby, dopravy a nerušeného zásobování.
4. K tomu odpovídající zásahy do podniků, úřadů a organizací všeho druhu, které v důsledku sankcí proti okupantům a zrádcům budou převzaty novou správou.
5. Vybudování demokratického státního a veřejného aparátu, očištěného od všech zrádcovských, nespolehlivých a protidemokratických živlů.
6. Vybudování demokratické armády vedené důstojníky, kteří se *osvědčili v boji proti nepříteli* a ukázali důsledně demokratické smýšlení.
7. Provedení voleb do Národního shromáždění.
8. Lhůty a provedení těchto úkolů musí být co nejkratší.

Volbami a ustanovením Národního shromáždění končí funkce provisorních orgánů moci.“ (AÚV KSČ Praha.)

musí vésti skutečně tuto válku, že musí vynakládati svoje nejvyšší úsilí na řešení bezprostředních bojových úkolů. V tomto směru, podle našeho názoru, vláda neplní ještě ani zdaleka svoji povinnost. Myslíme, že nyní musí v tomto směru nastati obrat. Proto navrhuje, aby vláda při nejbližší příležitosti učinila projev k všemu československému lidu a vytýčila konkrétní bojové úkoly, které musí býti řešeny na naší domácí frontě. Za nejdůležitější úkoly, které v tomto projevu musí býti vytýčeny, považujeme následující:

Především nutnost organisovati ozbrojený partyzánský boj proti německým okupantům. Z vládních kruhů v poslední době byl projevován souhlas s organisováním ozbrojeného boje, ale není v tomto směru ještě žádná pevná a konsekventní linie. A právě nyní ozbrojený boj musí být organisován vzhledem k tomu, že vstoupili jsme do poslední fáze války, i vzhledem k tomu, že němečtí okupanti nám hrozí otevřeně taktikou spálené země. Jestliže vláda dá

popud k organisování ozbrojeného boje, nepochybujeme, že národ projeví v tomto směru širokou iniciativu a že partyzánský boj může rychle se v zemi rozvinouti.

Za druhé, v projevu vlády je nutno jasně vytýčit úkol organisování národních výborů, které by shrnovaly všechny složky našeho národa a staly se vedoucími orgány národně-osvobozenického boje u nás doma.

Další kardinální otázka, která musí býti nyní řešena, je jasný poměr vlády k háchovským kolaborantům. Slyšeli jsme zásady zákona, který se nyní připravuje proti kolaborantům. Nemáme dosud v rukou text tohoto zákona, a proto nemůžeme zaujati ještě definitivně své stanovisko. Ale jsme toho názoru, že tento zákon musí být vydán co nejdříve, že musí býti obrácen proti všem, kdož aktivně Němcům pomáhají (při čemž soud lidu a mínění lidu má býti rozhodujícím měřítkem při stanovení provinění) a že má býti namířen nejen proti háchovským byrokratům, ale také proti těm českým kapitalistům, kteří Němcům pomáhají a na válce vydělávají. Vydání takového zákona a jasné stanovisko vlády v tomto směru nesporně pomůže k rozpoutání bojové aktivity u nás doma.

Důležitou otázkou našeho boje je vyjasnění slovenského problému. Nežádáme teď, aby vláda snad vydala nějaké prohlášení o budoucím státoprávním postavení Slovenska — to je věc našich osvobozených národů. Ale je bezpodmínečně nutno, aby vláda jasně uznala samobytnost slovenského národa, aby jasně prohlásila, že Slováci budou sami rozhodovati o svém osudu v rámci společného státu na zásadě rovného s rovným. Takovéto prohlášení by nesporně mělo ohromný vliv na Slovensku, neboť kolísání vlády v této otázce je dnes největší a snad také poslední politickou zbraní tukovských zrádců.

Konečně poslední otázka se týká vojenských operací, které mají býti provedeny v rozhodující etapě války ze zahraničí, a to jak z východu, tak ze západu. Jsme toho názoru, že široká desantní akce má býti už teď připravována vojensky a politicky jako důležitý úkol našeho národně-osvobozenického boje.

Pokud se týče poválečného přechodného období, vytyčujeme pro svoji politiku tyto hlavní zásady: 1. Považujeme za účelno, aby Národní fronta, vytvořená v procesu nynějšího osvobozenického boje, měla své pokračování i při budování a vytváření nového života v osvobozené vlasti; 2. vycházíme ze samozřejmého předpokladu, že základními pilíři osvobozené republiky bude skutečná demokracie doma a pevné přátelství se Sovětským svazem navenek; považujeme za samozřejmé také, že konečnou formu a obsah státního a společenského zřízení si demokratickou cestou určí sám československý lid; 4. Snažíme se o to, aby přechod do nového života probíhal pokud možno hladce a organisovaně, pročež se už všechna přechodná opatření musí již od počátku dít cestou skutečně demokratickou, za aktivní účasti nejširších vrstev lidu a musí býti prováděna lidmi, kteří oddanost k národu osvědčili v našem boji jak před Mnichovem, tak po Mnichovu.

Vycházejíce z těchto předpokladů: představujeme si přechodná opatření po pádu hitlerovské tyranie asi takto:

1. Dekretem presidenta bude vyhlášena suverenita Československé republiky na celé předmnichovské území.

2. Až do ustanovení nově zvoleného Národního shromáždění vstupuje v platnost stará Ústava Československé republiky s těmi změnami, které vyžaduje přechodné období.

3. Zákony a nařízení, vydané v době od Mnichova — tedy i zákony a nařízení druhé republiky — se prohlašují za neplatné.

4. Vstupují v platnost čsl. zákony předmnichovské, pokud ovšem nebudou zaměněny zákony a nařízeními přechodného období.

Pokud se týče orgánů přechodného období, tu jejich základnou musí býti orgány lidové demokracie — Národní výbory. Je nutno počítat s tím, že státní aparát bude v rozvalinách. Němci budou vyhnáni a kolaboranti odstraněni. V takovéto situaci Národní výbory musí hráti ohromnou roli jako orgány nové státní správy. Národní výbory musí býti vybudovány v místním, okresním i zemském měřítku a okamžitě ujmouti se svojí výkonnou mocí. Představujeme

si to tak, že by Národní výbory byly ustavovány na zásadě voleb. Místní národní výbory budou voleny přímo voliči; okresní národní výbory budou voleny okresní konferencí místních národních výborů; zemské národní výbory budou voleny na zemské konferenci okresních národních výborů. Na jednotné schůzi všech členů čtyř zemských národních výborů (Čechy, Morava, Slovensko a Podkarpatsko) by pak byli zvoleni členové Provisorního Národního shromáždění.

Kompetence Národních výborů by odpovídala kompetenci starých samosprávných orgánů, při čemž by byla rozšířena o bezprostřední úkoly státní správy a o ty úkoly, které by vláda národním výborům předala. Místní národní výbory by měly kompetenci obecních zastupitelstev a vykonávaly by speciální úkoly přechodné doby, které by jim vláda uložila. Okresní národní výbory by měly kompetenci okresních zastupitelstev a okresních politických správ a řešily by ty speciální úkoly, které by jim vláda přidělila. Zemské národní výbory by měly pak kompetenci zemských zastupitelstev a zemských politických správ. — Provisorní Národní shromáždění, zvolené na schůzi všech čtyř zemských národních výborů, by mělo kompetenci Národního shromáždění. Zdůrazňujeme při tom, že všechny tyto orgány považujeme za orgány přechodného období a jejich úkol by byl zakončen svoláním řádného zvoleného Národního shromáždění.

Pokud se týče Provisorní vlády, tu považujeme za nemožné, aby nynější londýnská vláda šla domů a aby tady vládla — třeba jediný den. Už první Provisorní vláda musí být vybudována podle principů, které president Beneš při své poslední rozmluvě vytýčil. Při tom určitá kontinuita s nynější londýnskou vládou mohla by být vyjádřena tím, že někteří členové nynější londýnské vlády byli by převzati do první Provisorní vlády doma.

Úkoly, které musí Provisorní vláda řešit, jsou podle našeho názoru asi tyto: 1. Důsledná likvidace režimu okupantů a zrádců a potrestání nositelů okupačního režimu; 2. zabezpečení demokratického pořádku a klidného přechodu k normálním demokratickým poměrům; 3. zajištění nerušeného chodu výroby, dopravy a zásobování; 4. budování demokratického státního aparátu, očištěného od všech protidemokratických živlů; 5. budování demokratické armády, vedené důstojníky, kteří se osvědčili v národně-osvobozeneckém boji doma i za hranicemi a projevíli svoje demokratické smýšlení; 6. příprava voleb do Národního shromáždění, které mají být provedeny ve lhůtě co možná nejkratší.

Pokud se týče zásahů do hospodářského života v přechodném období, vytyčujeme v tomto směru dva návrhy. Především, všechny hospodářské podniky, ovládnuté z nacionálních nebo z rasových důvodů Němci, musí být vyrvány z jejich rukou — převody majetku musí být prohlášeny za neplatné. Při tom majetky asi do půl milionu korun předválečných (příkladmo) mají být ihned vráceny do rukou starých majitelů; vyšší majetky nechť jsou dány do národní správy až do rozhodnutí řádného Národního shromáždění. — Za druhé, majetky zrádců nechť jsou okamžitě skonfiskovány a nechť jsou využity ve prospěch obětí národně osvobozenec-kého boje.

Pokud se politického složení vlády týče, souhlasíme s návrhem presidenta, že jádro nové vlády má být pevný blok tří dělnických stran, při čemž samozřejmě do vlády mají být přizváni i někteří představitelé jiných skupin (katolíci, zemědělci). Chceme však zdůraznit, že tento vedoucí blok dělnických stran nesmí být orientován k tomu, aby dělal politiku „levice“, ale aby byl skutečně reprezentantem celého národa, aby dělal politiku státní. Vedoucí skupinou v tomto bloku dělnických stran jsou komunisté — jsou, jak president sám uznal, nejsilnější z dělnických stran. Za normálních poměrů při našich konstitučních zvyklostech, mají komunisté proto právo na to, aby oni tvořili vládu, aby měli svého ministerského předsedu. Nevzdávající se tohoto svého nároku, nechceme jej pro první Provisorní vládu uplatňovati, abychom presidentu republiky nečinili obtíží, zejména obtíží zahraničně-politických. Ale při tom považujeme za samozřejmé, že komunistům musí být dány významné funkce v nové vládě a že na příklad ministerstvo vnitra a ministerstvo národní obrany má být obsazeno lidmi z řad komunistů.

Blok má vystupovati při provádění svojí politiky jako politický celek, musí mít svůj jasný

program, musí udržovati svoji disciplinu ve vládě, v Národním shromáždění i navenek vůbec. Docílíme-li toho, aby tento blok byl vybudován, a aby byla dobrá spolupráce mezi ním a mezi prezidentem republiky, pak není síly, která by mohla ohroziti klidný vývoj poměrů u nás. I kdyby někteří ministři jiných skupin se v takovémto případě postavili proti bloku, je to možno vyřídití výměnou jednotlivých ministrů bez otřesů a bez krise vlády.

Do nynější londýnské vlády my komunisté vstoupiti nemůžeme. Nejen proto, že by to snad dnes dělalo určité obtíže zahraničně-politického rázu se strany anglické vlády. Naše hlavní důvody jsou politické: My tuto vládu uznáváme jako reprezentanta republiky na mezinárodní areně, my s touto vládou spolupracujeme, ale za její politiku a za její složení nemůžeme vzítí zodpovědnost. Vstup komunistů do vlády v zahraničí by vyžadoval rekonstrukce celé vlády, a to je dnes v zahraničí nemožné a neúčelné.

Pokud se presidenta týče, má v přechodném období zůstatí ve funkci presidenta dr. Beneš. O dalším obsazení presidentské funkce — jako o všech dalších otázkách vůbec — rozhodne řádné Národní shromáždění.

AÚV KSČ Praha. Orig.

[2]

1943, 13.—20. prosinec. Moskva. — Záznam členů delegace moskevského vedení KSČ o jednání s prezidentem Benešem.¹

Prvá rozmluva konala se 13. prosince o 1/211. hod. dopolední a trvala do 12 hodin. Úvodem rozmluvy vyjádřil Beneš uspokojení nad tím, že jeho cesta do Sovětského svazu a podepsání nové smlouvy korunuje jeho úsilí o těsný přátelský svazek Československa se Sovětským svazem. Beneš podal pak výklad o zahraničně politických okolnostech, za kterých došlo k ujednání nové smlouvy mezi ČSR a SSSR. Poukázal na to, s jakými obtížemi se setkávalo jeho úsilí o spojenecký svazek v Anglii, v Americe, kterou označil za nejreakčnější mocnost. Beneš líčil, jak musel čelit překážkám, jež kladla Anglie do cesty uzavření nové smlouvy a zdůrazňoval, že oproti anglickému nátlaku zaujímal pevné stanovisko s poukazem na to, že nová smlouva se Sovětským svazem jest pro Československo životní nutností a že se musí stát skutkem, nemá-li Československo být postiženo do budoucna novým Mnichovem.²

¹ Za moskevské vedení KSČ se jednání zúčastnila delegace ve složení: Kl. Gottwald, J. Šverma, V. Kopecký, R. Slánský. Zápis sestavovali členové delegace pravděpodobně podle svých poznámek dodatečně. Oficiální zápis o jednání nebyl dosud objeven.

² Stanovisko Velké Británie k podepsání československo-sovětské spojenecké smlouvy dokumentuje např. Benešova depeše z 18. 10. 1943, zasláná velvyslanci Fierlingerovi do Moskvy před návštěvou min. Edena v Moskvě s instrukcemi, jak postupovat, aby podepsání smlouvy mezi ČSR a SSSR se nestalo příčinou sporu mezi SSSR a V. Británií.

3. K rozhovoru s Edenem a pro Váš postup během konference ve věci naší smlouvy Vám sděluji:

Buďte velmi opatrný. Angličané Vám nedůvěřují, pokládají Vás za nekriticky proruského a neobjektivního. Objektivně jim zodpovězte otázky nebo ať Vám Kerr poradí, o čem by bylo nejvhodnější je informovat.

4. Vzhledem ke konferenci buďte si vědom toho, že Eden odejel do Moskvy s rozhodnutím požádat, aby naše smlouva podepisována před koncem války nebyla. Sděлил to Masarykovi Cadogan oficiálně. Dojde-li kvůli tomu k dalšímu konfliktu, docela určitě se to obrátí zde a v Americe proti nám a začne proti nám nejen kampaň, nýbrž i politika. Proto se tomu chceme vyhnouti. Už nyní nám to zde způsobilo dost těžkou situaci.

5. Naposled jsem Vám telegrafoval, že jsem nikdy nepochopil, proč Moskva tolik s podpisem smlouvy pospíchala a dělala na nás celý ten nátlak, když nejdříve s námi souhlasila a bylo dost času a když jsme potom potřebovali jistou dobu na dohodu a přípravu situace. Pro případ, že by nyní v Moskvě kvůli tomu měly být těžkosti mezi Rusy a oběma ostatními, zaujímáme k věci toto stanovisko, podle něhož se řídte: